

## **Ο μύθος του παραφουσκωμένου ελληνικού κράτους Το πραγματικό πρόβλημα είναι ο ιδιωτικός τομέας**

Γράφει η: Deborah Boucoyannis

Από την Αθήνα μέχρι το Βερολίνο και την Ουάσιγκτον, υπάρχει ένα πράγμα για την Ελλάδα για το οποίο πολλοί φαίνεται να συμφωνούν: Το κύριο πρόβλημα της χώρας είναι ένα φουσκωμένο, ακριβοπληρωμένο και διεφθαρμένο κράτος, το οποίο πνίγει τον ιδιωτικό τομέα. Αυτή η διάγνωση είναι μόνο κατά το ήμισυ σωστή. Ορισμένα τμήματα της ιστορίας είναι σωστά, αλλά μερικά είναι πραγματικά λάθος και άλλα εκλαμβάνουν λανθασμένα τις επιπτώσεις ως αιτίες. Το βασικό πρόβλημα στην Ελλάδα είναι η συγκέντρωση της εξουσίας στον ιδιωτικό τομέα και τα κατεστημένα συμφέροντα, και η κοινωνική ανισότητα που αυτά φέρνουν. Αυτές οι συνθήκες έχουν παρεμποδίσει την ανάπτυξη της αγοράς, τη δημιουργία μιας δημόσιας διοίκησης του είδους που αποτελεί τη ραχοκοκαλιά όλων των προηγμένων οικονομιών, και την κοινωνική δικαιοσύνη που επιτρέπει την πολιτική σταθερότητα. Το δυσφημισμένο κράτος της Ελλάδας είναι ένα σύμπτωμα όλων αυτών των προβλημάτων, ένα σύμπτωμα που κάνει τα αποτελέσματα μόνο χειρότερα.

Όπως αναγνωρίζεται από πολλούς [1] φιλελεύθερους Έλληνες [2] και ξένους [3], μια ομάδα ολιγαρχών κατέχει δυσανάλογα πολλή εξουσία δεδομένου του μικρού μεγέθους της χώρας (περίπου 11 εκατομμύρια). Περίπου τέσσερις επιχειρηματικές οικογένειες ελέγχουν τα ελληνικά μέσα μαζικής ενημέρωσης και εξακολουθούν να λαμβάνουν τεράστια δάνεια [4] για τις ζημιωμένες επιχειρήσεις τους. Εταιρείες χρησιμοποιούν διασυνδέσεις για τη διοχέτευση χρηματοδότησης σε υπερβολικά μοχλευμένες επιχειρήσεις ή ακόμα και σε προσωπικούς λογαριασμούς. Η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδας, για παράδειγμα, είναι βυθισμένη σε ποινικές διαδικασίες, λόγω παράνομων δανείων συνολικού ύψους 5 δισ. ευρώ [5]. Το κλίμα αυτό διευκόλυνε την πιστωτική έκρηξη της δεκαετίας του 2000 και τη χαλαρότητα που επιβαρύνει σήμερα την οικονομία με τα 164 δισ. ευρώ των επισφαλών δανείων του ιδιωτικού τομέα [6].

Αυτά τα σχήματα είναι μακροχρόνια, και για δεκαετίες η Ελλάδα είχε το δεύτερο υψηλότερο επίπεδο ανισότητας [7] στη Δυτική Ευρώπη (μετά την Πορτογαλία) -και αυτό μόνο για το δηλωθέν εισόδημα. Η φοροδιαφυγή είναι ανεξέλεγκτη. Η παραοικονομία στην Ελλάδα [8] εκτιμάται ότι είναι ίση με το 30% του ΑΕΠ της χώρας, αλλά είναι πιθανώς υψηλότερη [9]. Οι

αυτοαπασχολούμενοι είναι σημαντικοί φοροφυγάδες. Σύμφωνα με μια εκτίμηση [10], οι επαγγελματίες δεν δήλωσαν πάνω από 28 δισεκατομμύρια ευρώ. Ο πλούτος παραδοσιακά έχει χρησιμοποιηθεί περισσότερο για κατανάλωση παρά για επενδύσεις.

Επιπλέον, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν το 86% της απασχόλησης [11] (ένα από τα υψηλότερα ποσοστά στην Ευρώπη) σε πολλούς τομείς του λιανικού εμπορίου, της μεταποίησης και του τουρισμού. Αλλά οι διοικητικές και εργασιακές δεξιότητες είναι συνήθως φτωχές, αν και κάποιες δημιουργικές εξαιρέσεις αποτελούν συνεχείς υπενθυμίσεις του δυναμικού της χώρας. Τα προβλήματα επιδεινώνονται από την οικογενειακή δομή των επιχειρήσεων, και τη συνήθεια της συμπεριφοράς στους υπαλλήλους ως υποτακτικούς. Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα [12] είναι στο 53%. Ακόμα και η Ιρλανδία και η Πορτογαλία είναι στο περίπου 60%.

Οι περισσότεροι Έλληνες είναι ανένδοτοι ότι τα προβλήματα είναι υπαιτιότητα του κράτους και των διεφθαρμένων πολιτικών. Αλλά το κοινοβούλιο είναι ένας μικρόκοσμος της ελληνικής κοινωνίας. Ακόμη και οι πολιτικοί θέλουν αλλαγή απέναντι στον τοίχο των συμφερόντων [13]. Ένα δωροδοκίσιμο, απαξιωμένο κράτος είναι πολύ χρήσιμο σε οποιονδήποτε είναι διατεθειμένος να σπάσει τους κανόνες - οι ολιγάρχες δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι «αναγκάστηκαν» να αποφύγουν τους φόρους. Είναι μια επιλογή (που διαθέτουν). Η διαφθορά και η έλλειψη αξιοκρατίας στο κράτος πηγαίνει χέρι-χέρι με τη συγκέντρωση του πλούτου και της εξουσίας στους λίγους, κάτι που εκτείνει τη διαφθορά προς τα κάτω. Αυτά τα συμπυκνωμένα συμφέροντα έχουν περιορίσει την αγορά στην Ελλάδα, όπως και αλλού, και έτσι περιόρισαν τις ευκαιρίες για εργασία.

Η περιορισμένη αγορά συνέβαλε σε δύο βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας. Πρώτον, Έλληνες με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων ή με ιστορικό κοινωνικού αποκλεισμού στράφηκαν προς το κράτος για απασχόληση, ιδιαίτερα από το 1980, και το κράτος κατένευσε χρησιμοποιώντας τις προσλήψεις ως υποκατάστατο για την πρόνοια. Αυτή η διαδικασία εύκολα διολίσθησε σε πατρωνάρισμα και εξαγορά ψήφων. Οι πολιτικοί έδιναν θέσεις εργασίας στο δημόσιο, ανεξάρτητα από το αν οι αποδέκτες τους ήταν κατάλληλοι. Το αποτέλεσμα είναι ότι η διαφθορά και η αναποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα εμπόδισε τις προσπάθειες για μεταρρύθμιση (που ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990).

Την ίδια στιγμή, οι Έλληνες φημίζονται για το «επιχειρηματικό πνεύμα» τους, και πολλοί ξεκίνησαν την δική τους επιχείρηση. Άλλοι έγιναν επαγγελματίες. Αλλά αυτά είναι συνήθως μοναχικές υποθέσεις: Οι Έλληνες ευρέως παραδέχονται ότι σε κανέναν δεν αρέσει να εργάζεται για άλλους. Το ένα τρίτο του πληθυσμού [14] είναι αυτοαπασχολούμενοι (το κατά πολύ υψηλότερο ποσοστό στην Ευρώπη), με σωρεία επιχειρήσεων που συχνά είναι εξαιρετικά αναποτελεσματικές και επιρρεπείς σε φοροδιαφυγή.

Αυτές οι δύο συνθήκες παράγουν ένα τοξικό μίγμα. Οι ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων και οι αυτοαπασχολούμενοι αγωνίζονται για να επιβιώσουν. Κάθε μέρα, πρέπει να ασχοληθούν με δημόσιες Υπηρεσίες που μαστίζονται από τον νεποτισμό και την αναποτελεσματικότητα. Και η απογοήτευση μορφώνεται σε μέγα μίσος κατά των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα και συγχωνεύεται σε μια έντονα αντι-κρατικιστική ιδεολογία. Μια τέτοια ιδεολογία καθιστά επίσης εύκολο το να αποφευχθεί η σκληρή δουλειά της μεταρρύθμισης. Τέτοια συναισθήματα μόνο επιδεινώνουν το πρόβλημα με το να εδραιώνουν δύο βασικές παρανοήσεις σχετικά με το κράτος που αναστέλλουν την πρόοδο.

### **ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΠΑΡΑΦΟΥΣΚΩΜΕΝΟ ΚΑΙ ΑΚΡΙΒΟΠΛΗΡΩΜΕΝΟ;**

Η πιο σημαντική παρανόηση είναι ότι το ελληνικό κράτος είναι «πολύ μεγάλο». Αυτό θεωρείται ότι σημαίνει ότι είτε ξοδεύει πάρα πολλά είτε ότι απασχολεί πάρα πολλούς είτε και τα δύο. Αυτά τα προβλήματα μαστίζαν την Ελλάδα στην δεκαετία του 1980, αλλά όχι σήμερα. Η επιμονή σε αυτά τώρα απλώς επιδεινώνει την κατάσταση.

Παρ' όλες τις αντεγκλήσεις, οι δημόσιες δαπάνες στην Ελλάδα ήταν κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ [15] κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000, ευρισκόμενες πάνω από το μέσο όρο μόνο για λίγα χρόνια. Η απότομη πτώση του ελληνικού ΑΕΠ το 2008 και μετά, φυσικά, αύξησε το ποσοστό. Αλλά σήμερα, το ποσοστό είναι στο 49,3% [16] του ΑΕΠ ή περίπου στον μέσο όρο της ευρωζώνης. Μερικοί μισθοί, ειδικά σε δημόσιες επιχειρήσεις, ήταν, πράγματι, σκανδαλώδεις. Οι συντάξεις αποτελούν επίσης μια μεγάλη δαπάνη, κάτι που οφείλεται περισσότερο στη δημογραφία και τις πρόωρες συνταξιοδοτήσεις από όσο στις συστηματικά γενναιόδωρες δαπάνες. Η υγειονομική περίθαλψη είναι μια σημαντική επιβάρυνση. Αλλά οι αριθμοί δείχνουν ότι το πρόβλημα δεν είναι ότι το κράτος είναι

«μεγάλο». Είναι ότι κυβερνούν ο νεποτισμός και η διαφθορά, δημιουργώντας διανεμητικές ανισότητες και οικονομική αναποτελεσματικότητα.

Περαιτέρω, τα ελληνικά έσοδα δεν συμβαδίζουν με τις δαπάνες [17]. Οι Έλληνες νομίζουν ότι είναι υπερφορολογημένοι. Πράγματι, πολλοί είναι, αλλά ως κράτος, η Ελλάδα ποτέ δεν υπερφορολόγησε -μέχρι την τρέχουσα ύφεση- απλά φορολόγησε πάρα πολύ άσχημα, και τώρα ακόμη περισσότερο. Τέλος, η Ελλάδα απλώς εισήγαγε περισσότερο από όσο εξήγαγε: Τα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών έτρεχαν στο περίπου 9% [18] καθ'όλη την δεκαετία (αλλά όχι πια). Όλα αυτά προσέθεταν στο υψηλό χρέος από τη δεκαετία του 1980, καθιστώντας το ελληνικό χρέος το δεύτερο υψηλότερο [19] στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ το 2008, στο 117% του ΑΕΠ.

Αλλά κανένα από αυτά τα προβλήματα δεν είναι αποτέλεσμα του ότι ο δημόσιος τομέας είναι πολύ μεγάλος σήμερα. Το να επιβεβαιώνονται τα νούμερα εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα, αλλά το 2008, ακόμη και πριν από την κρίση, η κυβέρνηση απασχολούσε περίπου το 19% του εργατικού δυναμικού, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων επιχειρήσεων, κάτι που ήταν περίπου στον μέσο όρο του ΟΟΣΑ [16] (το Ηνωμένο Βασίλειο είχε 23%). Εάν δεν είχαν προσληφθεί 300.000 υπάλληλοι στη δεκαετία του 2000, το ποσοστό αυτό θα παρέμενε πολύ κάτω από τον μέσο όρο.

Στην πραγματικότητα, σήμερα, μετά τις μεταρρυθμίσεις, περίπου 300.000 εργαζόμενοι έχουν φύγει [20] (συμπεριλαμβανομένων των ιδιωτών συμβασιούχων, όπου συχνά βασιλεύει το πατρονάρισμα). Αυτό είναι σχεδόν το 30% του συνόλου των εργαζομένων από το 2010. Μετά από αυτές τις περικοπές, ο ελληνικός δημόσιος τομέας είναι και πάλι υποστελεχωμένος σε κρίσιμες Υπηρεσίες, με πλεονάζον προσωπικό σε μη αναγκαίες Υπηρεσίες, και αναποτελεσματικός σχεδόν σε όλες.

Το ανεπαρκές και αναποτελεσματικό προσωπικό, εξάλλου, έχει τρεις συνέπειες. Οι διαδικασίες διαρκούν πολύ περισσότερο από όσο θα έπρεπε, οι εργαζόμενοι αισθάνονται κατακλυσμένοι και είτε δεν αποδίδουν επαρκώς είτε γίνονται απαθείς, και οι Υπηρεσίες δεν είναι σε θέση να βελτιώσουν τις διαδικασίες τους ή να τις αυτοματοποιήσουν. Συχνά, οι αιτήσεις για άδειες βαλτώνουν στα γραφεία για εβδομάδες ή μήνες. Ή οι διαδικασίες που θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν μέσω ίντερνετ θα πρέπει να γίνονται κατά πρόσωπο σε

πολλά μέρη. Συνολικά, το σύστημα οδηγεί σε εκατομμύρια χαμένων ωρών εργασίας. Αυτό είναι ένα κράτος ανεπαρκές, όχι ένα κράτος πολύ μεγάλο.

Τέλος, η περιορισμένη αγορά και το αδύναμο κράτος εξηγούν άλλο ένα στερεότυπο σχετικά με τους «υπερ-προνομιούχους» Έλληνες υπαλλήλους: Την πρόωρη συνταξιοδότηση. Σήμερα, το πελατειακό σύστημα και ο δημοσιονομικός παραλογισμός του συστήματος προξενεί οργή. Αλλά η λογική της πρόωρης συνταξιοδότησης επίσης [21] εφαρμόζεται από την κυβέρνηση των ΗΠΑ: Χρησιμοποιείται για την μείωση της μισθοδοσίας χωρίς να απολυθεί κανείς [22]. Ένας (ανειδίκευτος) εργαζόμενος που παίρνει πρόωρη συνταξιοδότηση μπορεί να ανοίξει μια θέση για κάποιον (ειδικευμένο και) άνεργο. Στην Ελλάδα, η ανταλλαγή αυτή δεν χρησιμοποιήθηκε έτσι, και απέτυχε άσχημα: Οι συντάξεις για τους πρόωρα συνταξιοδοτηθέντες επιβαρύνουν τώρα δυσανάλογα τον κρατικό προϋπολογισμό. Οπότε, ήταν μια κακή πολιτική που δεν απέδωσε [21]. Αλλά και πάλι, το πρόβλημα προέρχεται από την καχεκτική αγορά εργασίας στην Ελλάδα. Όταν το κράτος είναι αδύναμο, ακόμη και λογικές πολιτικές υπονομούνται από τις πελατειακές σχέσεις. Όμως, οι περικοπές στις πρόωρες συνταξιοδοτήσεις που επιβάλλονται σήμερα θα σημαίνουν λιγότερα ανοίγματα [θέσεων εργασίας], και κατά συνέπεια περισσότερους εργαζομένους που αναζητούν εργασία σε έναν πολιορκημένο ιδιωτικό τομέα, με την ανεργία να πλησιάζει το 26%.

## **ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΣΚΟΤΩΝΕΙ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ;**

Γιατί, λοιπόν, ο ιδιωτικός τομέας δεν προσλάμβανε όσο θα μπορούσε ή θα έπρεπε πριν από την κρίση; Η τυπική απάντηση κατηγορεί το κράτος. Η ελληνική γραφειοκρατία και οι κανονισμοί είναι, πράγματι, μια παράλογη διόγκωση ρυθμίσεων, το δικαστικό σύστημα χρειάζεται ριζική μεταρρύθμιση, και ο δημόσιος τομέας έχει αδρανείς εργαζομένους σε όλο του το εύρος. Διεθνείς μετρήσεις κατατάσσουν την Ελλάδα ως «κακή για τις επιχειρήσεις» [23] (αν και, όπως μαθαίνουμε, οι μετρήσεις αυτές έχουν πολλά προβλήματα [24]). Οι συνθήκες αυτές σημαίνουν για κάποιους ότι δεν είναι αναγκαίο τίποτα λιγότερο από μια επανάσταση. Και οι μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται από τους πιστωτές είναι ένα τιτάνιο έργο, το οποίο χρειάζεται τόσο πόρους όσο και χρόνο.

Δύο γεγονότα περιπλέκουν, όμως, περαιτέρω την εικόνα. Όταν η γραφειοκρατία και το κόστος εκκίνησης [μιας επιχείρησης] είναι πολύ υψηλά, τα ορθολογικά άτομα συγκεντρώνουν πόρους και μοιράζονται το κόστος, μέσω μεγαλύτερων εταιρειών ή

επιχειρήσεων. Ωστόσο, η Ελλάδα παραμένει μια από τις χώρες της Δύσης με το υψηλότερο σκορ σε πολύ μικρές επιχειρήσεις και αυτοαπασχόληση, οπότε τόσο οι ρυθμίσεις όσο και το κόστος προφανώς δεν σταματούν τα άτομα από το να μπαίνουν ή να παραμένουν στην αγορά, ακόμη και απέναντι σε ατελείωτα εμπόδια. Οι Έλληνες διαμαρτύρονται ακατάπαυστα γι' αυτά τα βάρη και τα έξοδα. Όμως, αντί να ανταποκριθούν στα κίνητρα και να συγκεντρώνουν πόρους, εξαπατούν το σύστημα ή δουλεύουν με ζημιά.

Μερικές μεταρρυθμίσεις που ολοκληρώθηκαν φαίνεται να έχουν κάνει μια σημαντική διαφορά [11] στον χρόνο και το κόστος ίδρυσης μιας μικρής επιχείρησης και σε άλλους δείκτες. Αλλά το να καθίσταται η είσοδος [στην αγορά] και η λειτουργία [μιας επιχείρησης] ευκολότερη δεν θα οδηγήσει στην ανάπτυξη, εάν δεν αντιμετωπιστούν οι παθολογίες που κρατούν τις ελληνικές επιχειρήσεις μικρές και αναστέλλουν τη συνεργασία. Το αντίθετο. Πολλά αναποτελεσματικά, αποτυχημένα «οικογενειακά» καταστήματα και επιχειρήσεις σημαίνουν εξάντληση αποταμιεύσεων και απουσία κοινωνικού δικτύου ασφαλείας (παρεμπιπτόντως, αυτές οι αποτυχίες έγιναν κλασικές αιτίες για συνεχή κρατικό νεποτισμό). Αυτό δεν είναι σφάλμα του κράτους. Είναι μια επιλογή. Εκεί που το κράτος έχει αποτύχει, είναι στο να εξηγήσει ότι ορισμένα από αυτά είναι γραφτό να είναι αντικίνητρα για όσους είναι πάρα πολύ μικροί για να επιβιώσουν μόνοι τους στην αγορά.

Την ίδια στιγμή, η αγορά είναι πραγματικά κλειστή εκεί όπου μεγάλοι παίκτες έχουν ολιγοπώλια, για παράδειγμα σε τομείς όπως το γάλα. Αυτό εξηγεί εν μέρει γιατί ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή αυξήθηκε σχεδόν κατά 10% [25] από το 2008! Μόνο μια ισχυρή κρατική δράση μπορεί να αφαιρέσει τέτοια προνόμια και η πίεση των πιστωτών μπορεί να είναι καταλυτική.

Ένα άλλο περίεργο στην Ελλάδα είναι τα «κλειστά επαγγέλματα» -νομικοί, μηχανικοί, φαρμακεία και ούτω καθεξής, τα οποία επιβαρύνονται με πολλαπλές ρυθμίσεις και υψηλά κόστη εισόδου. Οι οικονομολόγοι αντιτίθενται στα κλειστά επαγγέλματα, επειδή με το να περιορίζουν την είσοδο [στον επαγγελματικό κλάδο] και τον ανταγωνισμό δημιουργούν ελλείψεις και καθιστούν τις υπηρεσίες πιο δαπανηρές. Οι ελληνικές υπηρεσίες είναι σίγουρα πιο δαπανηρές. Ωστόσο, η Ελλάδα έχει πλεόνασμα επαγγελματιών στα κλειστά επαγγέλματα, όχι έλλειψη. Για παράδειγμα, η χώρα έχει 380 δικηγόρους ανά εκατό χιλιάδες [26] άτομα, ενώ ο ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι 140. Το ίδιο ισχύει για τα ταξί [27], τους γιατρούς [28], τα φαρμακεία [29] και ούτω καθεξής.

Η κατάσταση αυτή προέκυψε διότι η ελληνική πολιτεία εγγυάται το ελάχιστο εισόδημα σε επαγγελματίες όπως οι δικηγόροι, και ασφαλή κέρδη [30] για μικρές επιχειρήσεις όπως τα φαρμακεία, χωρίς να περιορίζει τον αριθμό τους. Γιατί; Επειδή οι επαγγελματίες πίεσαν για αυτό. Όχι συμπτωματικά, η πλειοψηφία των μελών της Βουλής των Ελλήνων προέρχονται παραδοσιακά [31] από τα εν λόγω κλειστά επαγγέλματα.

Οι μεταρρυθμίσεις στοχεύουν στην εξάλειψη των επιδοτήσεων σε αυτά τα επαγγέλματα, εμποδίζοντας έτσι πάρα πολλούς από το να τα επιλέξουν. Ωστόσο, η απορρύθμιση και η άρση των περιορισμών, όπως υπάρχουν σε όλες τις προηγμένες οικονομίες, μπορεί να προκαλέσει αναρχία, φοροδιαφυγή και απάτη. Επίσης, χωρίς επιτυχημένη πίεση και κίνητρα σε άλλες επιχειρήσεις για να προχωρήσουν πέρα από το μικρό, εύχρηστο μέγεθος, οι επιλογές για δουλειά θα παραμείνουν περιορισμένες, και εκείνοι που θα εκτραπούν από τα κλειστά επαγγέλματα δεν θα έχουν πού να πάνε.

#### **ΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ;**

Η Ελλάδα, ωστόσο, έκανε πρωτοφανή βήματα για να ανταποκριθεί στις εξωτερικές απαιτήσεις από το 2009. Τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ [32] πλησιάζουν τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ. Όλες οι ελληνικές φορολογικές δηλώσεις από το 2003 είναι τώρα online, επιτρέποντας στο κράτος να διασταυρώνει τις πληροφορίες. Αλλά δεδομένου ότι η συλλογή φόρων από τα ακίνητα αυξήθηκε («στα χαρτιά») από 500 εκατομμύρια ευρώ σε 3,5 δισεκατομμύρια ευρώ σε δύο χρόνια, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι πραγματικές πληρωμές έχουν βουλιάξει. Ωστόσο, τα μεταρρυθμιστικά μέτρα έχουν μειώσει το έλλειμμα από το 15,4% του ΑΕΠ στο 3,5% μέσα σε πέντε χρόνια -ένα επίτευγμα αξιοσημείωτο.

Αυτή η πρόοδος έχει έρθει με τεράστιο κόστος: Στην ανεργία, τη φτώχεια και την πολιτική αστάθεια. Η θέση της Ελλάδας στην Ευρώπη παραμένει σε σοβαρό κίνδυνο. Περαιτέρω, οι νεότεροι δημοσιονομικοί στόχοι των πιστωτών της Ελλάδας ευρέως [33] αναμένεται [34] ότι θα είναι [35] η αιτία [36] για μεγαλύτερη [37] ύφεση [38], η οποία θα θέσει τις μεταρρυθμίσεις σε ακόμα περισσότερο κίνδυνο. Οι προκρούστειες περικοπές στον δημόσιο τομέα, εκτός από το να ξεριζώνουν τις κοινωνικές πρόνοιες, αφήνουν το κράτος με λιγότερο και πιο απογοητευμένο προσωπικό για να αντιμετωπίσει το ολόένα και πιο ηράκλειο έργο της μεταρρύθμισης. Και αν δεν κάνει κάτι με τα κατεστημένα συμφέροντα και τις

μεταρρυθμίσεις, η Ελλάδα θα χάσει όλους τους στόχους -και στην συνέχεια το Grexit θα γίνει μια πραγματική απειλή.

Μερικοί υποδαυλίζουν την κοινωνική αντίσταση, εστιάζοντας στις πρόσφατες προσλήψεις. Με σχεδόν 26% ανεργία, ορισμένες προσλήψεις θα αντικαταστήσουν αναπόφευκτα την πρόνοια. Για την επίτευξη των στόχων, η έμφαση θα πρέπει αντίθετα να είναι στην εξοικονόμηση των διαδικασιών και την αποτελεσματικότητα, όχι το να αφήνονται περισσότεροι άνθρωποι άνεργοι. Σύμφωνα με μια εκτίμηση, στην εποχή προ της κρίσης η γραφειοκρατική αναποτελεσματικότητα υπολογιζόταν ότι κόστιζε στην Ελλάδα 14 δισεκατομμύρια ευρώ (στην συνέχεια, 19 δισεκατομμύρια) ετησίως, σχεδόν το μέγεθος [39] του ελληνικού ελλείμματος [40] το 2007. Υπήρξε κάποια πρόοδος. Για παράδειγμα, κάθε χρόνο οι πολίτες έχαναν δεκάδες εκατομμύρια ώρες εργασίας περιμένοντας στην ουρά για να πληρώσουν επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και φόρους. Τώρα όλοι οι λογαριασμοί είναι αυτοματοποιημένοι. Αυτή είναι μόνο η κορυφή του παγόβουνου, φυσικά, αλλά η επίτευξη δυνητικών κερδών απαιτεί χρόνο και οργάνωση, που λείπουν.

Για να συμβεί μια πραγματική μεταρρύθμιση, η Ελλάδα χρειάζεται πρωτίστως τρία πράγματα. Πρώτον, χρειάζεται ένα νέο όραμα για τις δημόσιες Υπηρεσίες της. Το να εργάζεται κανείς για το κράτος θα πρέπει να είναι ένα επίτευγμα, όπως και σε άλλες προηγμένες δημοκρατίες, όχι ένα υποκατάστατο πρόνοιας. Ταλαντούχοι Αμερικανοί φοιτητές που έχουν βλέψεις για το State Department, για παράδειγμα, γνωρίζουν ότι ίσως χρειαστεί να περάσουν από πολλές προσπάθειες πριν να επιτύχουν τον στόχο τους. Αυτό σημαίνει, ωστόσο, ότι οι μισθοί και τα οφέλη πρέπει επίσης να είναι ανταγωνιστικά. Η οικονομία της αγοράς απαιτεί ισχυρούς κρατικούς θεσμούς και θα πρέπει να πληρώνει γι' αυτούς.

Δεύτερον, η Ελλάδα χρειάζεται διεθνή βοήθεια [41] για να κάνει τους πλούσιους φοροφυγάδες της να πληρώσουν τους φόρους τους και να υπακούν στους κανόνες. Πρέπει επίσης να αναγκάσει τις ελίτ της να δηλώσουν το εγχώριο εισόδημά τους (τα τρέχοντα φορολογικά κίνητρα για τους πολίτες, ώστε να υποβάλουν τις αποδείξεις των γιατρών, για παράδειγμα, δεν είναι αρκετά ισχυρά). Η φορολόγηση των ελίτ δεν κλείνει όλα τα φορολογικά κενά, αλλά, όταν οι πλούσιοι αποφεύγουν τους φόρους, η μάζα του πληθυσμού θεωρεί ότι δεν υπάρχει λόγος να κάνει διαφορετικά.

Τέλος, η συνεργασία και οι αποδόσεις κλίμακας πρέπει να υποστηριχθούν μέσω κινήτρων, για παράδειγμα φορολογικών. Ο μύθος του εκκολαπτόμενου επιχειρηματία που είναι αλυσοδεμένος από ένα διεφθαρμένο κράτος είναι μόνο ένα κομμάτι της ιστορίας. Το άλλο κομμάτι είναι ότι, αν τα οικογενειακά καταστήματα, οι μικρές επιχειρήσεις και οι επαγγελματίες που αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας δεν ωθηθούν προς τη συνεργασία και τις αποδόσεις κλίμακας, οι προσλήψεις θα υστερούν και η ανάπτυξη θα είναι άنيση και, συνεπώς, θα οδηγεί σε κοινωνικούς αποκλεισμούς.

Χωρίς πρόοδο σε όλα αυτά τα μέτωπα, η Ελλάδα θα παραμείνει αυτό που ήταν πάντα, ένα φτωχό κράτος με κάποιους πλούσιους πολίτες.

### **Σύνδεσμοι**

- [1] <http://www.brookings.edu/blogs/up-front/posts/2015/01/05-greece-assessme...>
- [2] <https://www.foreignaffairs.com/articles/greece/misrule-few>
- [3] <http://www.nytimes.com/2015/07/26/opinion/greece-the-sacrificial-lamb.ht...>
- [4] <http://www.efsyn.gr/arthro/thalassodaneia-en-meso-mnimoniou>
- [5] <http://www.ekathimerini.com/199797/article/ekathimerini/news/probe-into-...>
- [6] <http://www.ekathimerini.com/163402/article/ekathimerini/business/quiet-b...>
- [7] [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc\\_di12&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12&lang=en)
- [8] <http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21623742-getting-gre...>
- [9] <http://www.econ.cam.ac.uk/epcs2014/openconf/modules/request.php?module=o...>
- [10] [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2109500](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2109500)
- [11] <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/perfo...>
- [12] <http://databank.worldbank.org/data//reports.aspx?source=2&country=&serie...>
- [13] <http://www.wsj.com/articles/the-greek-politicians-who-flagged-structural...>
- [14] [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Labour\\_marke...](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Labour_marke...)
- [15] [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov\\_a\\_exp&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_a_exp&lang=en)
- [16] [https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GOV\\_2015](https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GOV_2015)
- [17] <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&p...>
- [18] <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=te...>
- [19] <https://data.oecd.org/gga/general-government-debt.htm>
- [20] [http://apografi.yap.gov.gr/apografi/2014/Flows\\_2014.htm](http://apografi.yap.gov.gr/apografi/2014/Flows_2014.htm)
- [21] <http://www.gfoa.org/evaluating-use-early-retirement-incentives>
- [22] [http://cpr.ca.gov/cpr\\_report/Issues\\_and\\_Recommendations/Chapter\\_7\\_Statew...](http://cpr.ca.gov/cpr_report/Issues_and_Recommendations/Chapter_7_Statew...)

- [23] [http://pages.eiu.com/rs/eiu2/images/BER\\_2014.pdf?mkt\\_tok=3RkMMJWWfF9wsRo...](http://pages.eiu.com/rs/eiu2/images/BER_2014.pdf?mkt_tok=3RkMMJWWfF9wsRo...)
- [24] <http://blogs.wsj.com/economics/2015/08/04/is-the-world-banks-doing-busin...>
- [25] [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc\\_hicp\\_aind&la...](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc_hicp_aind&la...)
- [26] [http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2014/Rapport\\_2014...](http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2014/Rapport_2014...)
- [27] <http://blogs.lse.ac.uk/greeceatlse/2011/07/20/of-taxis-and-men/>
- [28] <http://databank.worldbank.org/data//reports.aspx?source=2&country=&serie...>
- [29] [http://www.oecd-ilibrary.org/sites/health\\_glance-2009-en/03/13/g3-12-03....](http://www.oecd-ilibrary.org/sites/health_glance-2009-en/03/13/g3-12-03....)
- [30] [http://www.nytimes.com/2010/10/15/world/europe/15greece.html?\\_r=0](http://www.nytimes.com/2010/10/15/world/europe/15greece.html?_r=0)
- [31] <http://www.kathimerini.gr/421147/article/epikairothta/ellada/ekleges8ai-...>
- [32] <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV>
- [33] <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/48d03356-2583-11e5-bd83-71cb60e8f08c.html...>
- [34] <http://fr.slideshare.net/DominiqueStraussKahn/150627-tweet-greece>
- [35] <http://www.project-syndicate.org/commentary/europe-repeating-mistakes-gr...>
- [36] <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/17023b00-2a2c-11e5-acfb-cbd2e1c81cca.html...>
- [37] <http://www.project-syndicate.org/commentary/varoufakis-agenda-defended-b...>
- [38] <http://www.cnbc.com/2015/08/03/imf-us-failure-on-german-austerity-stance...>
- [39] [http://www.oecd-ilibrary.org/economics/government-deficit-2012-2\\_gov-dfc...](http://www.oecd-ilibrary.org/economics/government-deficit-2012-2_gov-dfc...)
- [40] <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=60702>
- [41] <http://www.ekathimerini.com/198952/article/ekathimerini/business/athens-...>

Δημοσιευμένο στο «Foreign Affairs, The Hellenic Edition στις 10-08-2015